

บทที่ ๕

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

บทสรุป

การศึกษาวิจัย การสร้างชุดนวัตกรรมการเรียนรู้เพื่อการสืบสานการรำลึกสองทำนโนราพัน หอเพชร จังหวัดสุราษฎร์ธานี เป็นโครงการวิจัยที่ต้องการพัฒนาองค์ความรู้โนราที่หายไปกลับมารื้อฟื้นและทดลองปฏิบัติอีกครั้งโดยมีวัตถุประสงค์และผลการดำเนินการวิจัยสรุปผลได้ดังนี้

การศึกษาวิจัยการสร้างชุดนวัตกรรมการเรียนรู้ เพื่อสืบสานการรำลึกสองทำนโนราพัน หอเพชร มีวัตถุประสงค์เพื่อรวบรวมและสร้างสรรค์การรำลึกสองทำนโนราพัน หอเพชร จัดทำเป็นนวัตกรรมเผยแพร่สาธารณชนโดยใช้เวลา ๑ ปี เผยแพร่ในสถาบันการศึกษา ๔ สถาบัน คือมหาวิทยาลัยทักษิณ อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา โรงเรียนสามัคคีอนุสรณ์ ต.บ้านส้อง อ.เวียงสระ จ.สุราษฎร์ธานี โรงเรียนมหาวิทยาลัยราชวรุฑ จังหวัดสงขลา โรงเรียนเคชะปัตตะนยะบานูกุล จ.ปัตตานี และผลิตวีดิทัศน์ประกอบทำรำและคำบรรยายเพื่อการเผยแพร่จำนวน ๕๐ แผ่น ให้ครูนักเรียน ผู้ปกครอง และประชาชนโดยทั่วไปที่สนใจนำไปศึกษาเรียนรู้เพิ่มเติมโดยใช้วิธีการวิจัยดังนี้

๑. เครื่องมือในการวิจัย ใช้เอกสารทำรำเบื้องต้นจากวารสารวิทยาสาร สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช ค้นคว้าจากหอสมุดแห่งชาติ กรุงเทพมหานคร นำข้อมูลภาพมาสำเนาเพื่อการศึกษาทำรำและคำอธิบายจัดทำเป็นไวนิลขนาดใหญ่เพื่อศึกษาโครงสร้างทำรำและกระบวนการรำ

๒. ศึกษาข้อมูลประวัตินิพนในภาพ บุคคล สถานที่ที่เกี่ยวข้อง จากสำนักงานมูลนิธิโกมล คีมทอง กรุงเทพมหานคร

๓. ใช้วิธีการวิจัยเชิงปฏิบัติการ เก็บข้อมูลภาคสนามโดยการสัมภาษณ์บุคคลที่เกี่ยวข้องดังนี้

๓.๑ คุณสุลักษณ์ ศิวรักษ์ อดีตผู้สนับสนุนและบรรณาธิการวารสารวิทยาสาร เป็นผู้คอยช่วยเหลือครูโกมล คีมทอง และโนราพัน หอเพชร เมื่อมาแสดงที่กรุงเทพมหานคร และบันทึกภาพยนตร์ที่หอสมุดแห่งชาติ ท่าวาสุกรี กรุงเทพมหานคร

๓.๒ นางสะอื้น เฟ็งสกุล ลูกศิษย์โนราพัน หอเพชร ที่ยังคงดำรงชีวิตอยู่ในตำบลบ้านส้อง อำเภอเวียงสระ จังหวัดสุราษฎร์ธานี ทำให้ทราบชีวิตประวัติโนราพัน หอเพชร เป็นชาวอำเภอกะทูน จังหวัดนครศรีธรรมราช อพยพครอบครัวมาตั้งหลักแหล่งอยู่ที่บ้านเหมืองห้วยในเขาดำบลบ้านส้อง อำเภอเวียงสระ จังหวัดสุราษฎร์ธานีในอดีต

๓.๓ นายจำลอง ช่วยกลับ ครูชำนาญการ โรงเรียนสามัคคีอนุสรณ์ (เหนือคลอง) เพื่อศึกษาสภาพชุมชน นักเรียน ครู และผู้ปกครองพร้อมกับแนวคิดในการถ่ายทอดความรู้ให้กับนักเรียน โรงเรียนสามัคคีอนุสรณ์ (เหนือคลอง) ที่มีความเกี่ยวข้องกับสถานที่เสียชีวิตของครู โกมล คีมทอง ผู้สนับสนุนกิจกรรมการแสดงโนราของโนราพัน หอเพชร

ในการถ่ายทอดการแสดงโนราสู่นักเรียนในชุมชนบ้านเหนือคลอง ผู้วิจัยและคณะได้ออกภาคสนามเพื่อถ่ายทอดและสร้างสรรค์กระบวนการรำจากการรวบรวมข้อมูลทำรำโนราสิบสองท่าของโนราพัน หอเพชร ซึ่งเป็นภาพสีขนาด A๔ จำนวน ๑๒ ภาพ พร้อมคำอธิบายท่ารำและกระบวนการทำรำแต่ละท่าโดยครู โกมล คีมทอง ซึ่งได้เสียชีวิตจากการก่อการร้าย มาจัดเป็นกระบวนการรำใหม่ให้ครบสมบูรณ์ โดยใช้วิธีการดังนี้

๑. ปฏิบัติและเลียนแบบท่ารำให้เหมือนกับต้นฉบับจำนวน ๑๒ ท่า

๒. ปฏิบัติท่ารำเคลื่อนไหวตามคำอธิบายจากภาพจำนวน ๑๒ ท่า ซึ่งกระบวนการท่ารำทั้งสองแบบใช้นิสิตสาขาศิลปะการแสดง คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ เป็นผู้ปฏิบัติวิเคราะห์ท่ารำและรวบรวมข้อมูล

๓. นำภาพท่ารำ ๑๒ ท่า มาเปรียบเทียบท่ารำกับโนราที่มีชื่อเสียงในอดีตและมีลูกศิษย์จนถึงปัจจุบันคือ โนราหมื่นระบำบันเทิงชาติรี โนราขุนอุปถัมภ์นรากรและโนรายกษัตริย์ จากการเปรียบเทียบมีท่ารำเหมือนกันจำนวน ๔ ท่า คือ ท่าปฐม ท่าแม่ลาย ท่าจีบหลัง และท่าซัดหว่างอก

๔. นำท่ารำและภาพท่ารำ ๑๒ ท่า มาตรวจท่ารำกับศิษย์โนราพัน หอเพชร ที่ยังมีชีวิตอยู่ ครั้งที่ ๑ โนราปรีดา ประพันธ์ (ต่อมาเสียชีวิต) ครั้งที่ ๒ โนราสะอื้น เพ็งสกุล เพื่อทดสอบความถูกต้องแนวทางการรำท่ารำพร้อมกับการถ่ายทอดกระบวนการรำแบบอื่นๆ คือ บทผันหน้า และการรำสามอย่าง

๕. ผู้วิจัยและคณะได้นำท่ารำจำนวน ๑๒ ท่า และกระบวนการรำจากคำอธิบายมาสร้างเป็นกระบวนการรำใหม่ให้ต่อเนื่องกันไปโดยใช้จังหวะเพลงโค เพลงครู ซึ่งเป็นจังหวะพื้นฐานโนราโดยทั่วไปพร้อมกับประวัติโนราพัน หอเพชร นำมาเป็นเอกสารและองค์ความรู้ไปถ่ายทอดให้กับนักเรียนโรงเรียนสามัคคีอนุสรณ์ (เหนือคลอง) ตำบลบ้านส้อง อำเภอเวียงสระ จังหวัดสุราษฎร์ธานี จำนวน ๒ ครั้ง แต่ละครั้งใช้เวลา ๔ วัน ระยะเวลาทั้งเป็นเวลา ๔ เดือน โดยมีกระบวนการถ่ายทอดท่ารำครั้งที่ ๑ ดังนี้

๑. การศึกษาประวัติและท่ารำโนราพัน หอเพชร

๒. การคัดร่างกายและท่าพื้นฐาน

๓. การสาธิตการรำสิบสองท่า

๔. การปฏิบัติท่ารำสิบสองท่า

๕. การรำท่าครูโดยใช้ท่ารำสิบสองท่า

๖. การรำเพลงโค

การถ่ายทอดดังกล่าวแบ่งเป็นด้านทฤษฎีและปฏิบัติ โดยการปฏิบัตินั้นเป็นการปฏิบัติทำรำตามภาพและวิทยากร แยกฝึกเป็นรายกลุ่มและรายเดี่ยว เน้นการปฏิบัติทำหนึ่งเพื่อการจดจำท่าและการทรงตัวเป็นสำคัญ เมื่อมีความแม่นยำท่ารำสิบสองท่าแล้วจึงให้ฝึกปฏิบัติท่ารำแบบการเคลื่อนไหวแต่ละท่าให้ต่อเนื่องกันในจังหวะครู เมื่อเข้าใจและมีความแม่นยำแล้ว นำท่ารำบางส่วนในสิบสองท่า คือ ท่าแม่ลายดำ ท่าเครือวัลย์ มารำให้ต่อเนื่องกันในจังหวะเพลงโค พร้อมปฏิบัติตามครูเป็นรายกลุ่ม

กระบวนการถ่ายทอดท่ารำครั้งที่ ๒ เป็นการนำท่ารำและทบทวนกระบวนการรำที่ได้ถ่ายทอดไปในครั้งที่ ๑ ครั้งนี้มีการเปลี่ยนแปลงกลุ่มผู้เข้าร่วมอบรมครั้งที่ ๑ ซึ่งเป็นนักเรียนมัธยมลดน้อยลงเนื่องจากนักเรียนในระดับมัธยมศึกษาบางคนเตรียมตัวสอบปลายภาค โดยการถ่ายทอดครั้งที่ ๒ มีแนวการถ่ายทอดท่ารำดังนี้

๑. ทบทวนประวัติและความสำคัญของโนราพัน หอเพชร
๒. การฝึกคัดร่างกาย
๓. ทบทวนการรำสิบสองท่า (นั่งรำ)
๔. ปฏิบัติท่ารำกับวิทยากรในการรำสิบสองท่า (ยืนรำ)
๕. การสาธิตกระบวนการรำสิบสองท่า
๖. การรำท่าครู
๗. การฝึกปฏิบัติการกระบวนการรำ ๑ ชุด

การฝึกปฏิบัติการ กระบวนการรำ ๑ ชุด ดังกล่าวเป็นการรวมองค์ความรู้ของท่าโนราพันหอเพชร ร่วมกับท่ารำที่ปรากฏอยู่ในโนราทั่วไปคือ ท่าขนาด ท่าลงฉาก ท่าสอดสร้อย ท่าเคล้ามือ ท่าท่องโรง และท่ารำที่เกิดจากการเปรียบเทียบความเหมือนกับท่าครูโนราที่มีชื่อเสียงของภาคใต้ซึ่งเปรียบเทียบได้จำนวน ๔ ท่า คือ ท่าแม่ลาย ท่าปฐม ท่าซัดหว่างอก และท่าจีบหลัง มาเรียบเรียงเป็นกระบวนการรำโดยถ่ายทอดให้นักเรียนระดับประถมศึกษาและระดับมัธยมศึกษาของโรงเรียนขยายโอกาสสามัคคีอนุสรณ์ (เหนือคลอง) ได้เรียนรู้ในกระบวนการรำ ดังนี้

๑. การรำออกจากฉาก
๒. การรำเพลงโค
๓. การรำท่าสามอย่าง
๔. การรำท่าขนาด
๕. การรำท่าครู
๖. การรำท่าจบ

จากกระบวนการร่ำดังกล่าวจะมีท่าร่ำซึ่งเป็นเอกลักษณ์สำคัญของโนราพัน หอเพชร จำนวน ๒ ท่า คือ ท่าสามย่าง และท่าสอดสร้อย มีความสำคัญดังนี้

๑. ท่าสามย่างเป็นท่าร่ำคู่ของผู้ร่ำโนราจำนวน ๒ คน จะต้องยืนกลับหลังหัน ด้านข้างชิดกัน ใช้ลิลามือและเท้าหลอกล่อไป-มา ระหว่างผู้ร่ำด้วยกันเป็นการสร้างกระบวนการร่ำให้ตื่นเต้นและสนุกสนาน

๒. ท่าสอดสร้อย เป็นท่าร่ำซึ่งใช้ในกระบวนการร่ำท่าครู แต่ละท่าให้ต่อเนื่องกัน โดยใช้กระบวนการร่ำของมือทั้งสองเป็นสำคัญในการจับและสอดมือเพื่อเปลี่ยนท่า โดยไม่มีกระบวนการเคลื่อนไหวของเท้าเข้ามาเกี่ยวข้อง ซึ่งจะแตกต่างจากการสอดสร้อยโดยทั่วไปที่ใช้ลิลามือและการเคลื่อนไหวลำตัวกับเท้าควบคู่กัน

การจัดกระบวนการร่ำ ๑ ชุด ตามรูปแบบท่าร่ำของโนราพัน หอเพชร ท่าร่ำโนราโดยทั่วไปและท่าร่ำซึ่งเกิดจากการเปรียบเทียบของครูโนราทางภาคใต้ที่มีชื่อเสียงในกระบวนการร่ำดังกล่าวจึงเป็นผลลัพธ์ขององค์ความรู้ท่าร่ำที่สำคัญซึ่งจะทำให้ท่าร่ำโนราพัน หอเพชร ไม่สูญหาย เกิดการรวบรวมฟื้นฟูและเผยแพร่ให้เริ่มเป็นที่รู้จักและทดลองนำไปใช้ในการแสดงโนราโดยทั่วไป ซึ่งเป็นการนำท่าร่ำเก่ามาปรับใช้โดยคนรุ่นใหม่ซึ่งเห็นถึงเอกลักษณ์ ความกลมกลืน สอดคล้องกับผู้ร่ำโนรายุคสมัยปัจจุบัน

เมื่อนักเรียนทั้งสองระดับมีความเข้าใจและเกิดทักษะในกระบวนการร่ำ จึงมีการจัดกิจกรรมนำเสนอผลงานการถ่ายทอดท่าร่ำโนราพัน หอเพชร ให้กับครู นักเรียน ผู้ปกครองและประชาชน โดยทั่วไป รวมทั้งนางสาวอื่น เพ็งสกุล ซึ่งเป็นศิษย์โนราพัน หอเพชร ได้เข้ามาชมการถ่ายทอดและสร้างสรรค์ท่าร่ำพร้อมกับให้คำแนะนำ การร่ำร่ายของนักเรียนว่าควรปรับปรุงการชั้ดท่าร่ำแต่ละท่าให้แข็งแรงและคมชัดมากกว่าเดิม จึงจะเกิดความสวยงามในกระบวนการร่ำและได้มีการประเมินผลการจัดกิจกรรมสรุปได้ผลการประเมินความพึงพอใจของนักเรียนโครงการการวิจัยการสร้างนวัตกรรมถ่ายทอดท่าร่ำ โนราพัน หอเพชร จ.สุราษฎร์ธานี โรงเรียนสามัคคีอนุสรณ์ อธิบายได้ว่านักเรียนที่เข้าร่วม มีความพึงพอใจต่อโครงการในภาพรวมที่ระดับมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๖๕ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ .๔๕๒ ระดับความพึงพอใจในแต่ละด้านสามารถจำแนกตามลำดับจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้

๑. วิทยากร คนตรี และ ท่าร่ำ เหมาะสม	ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๘๗
๒. องค์ความรู้ด้านการร่ำสิบสองท่าเหมาะกับนักเรียน	ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๘๐
๓. กิจกรรมเหมาะสมกับเยาวชน	ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๗๒
๔. การนำเสนอและเผยแพร่ ของนักเรียน วันสิ้นสุดโครงการ	ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๗๒
๕. เทคนิคการสอน การถ่ายทอดของวิทยากร	ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๖๒

๖. สื่อ อุปกรณ์ เหมาะสมกับเยาวชน	ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๖๐
๗. ระยะเวลาในการฝึกอบรม	ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๔๒
๘. สถานที่ในการฝึกอบรมกับเยาวชน	ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๔๒

อภิปรายผล

การศึกษาวิจัย การสร้างชุดนวัตกรรมการเรียนรู้เพื่อการสืบสานการรำสืบทอดทำ
กรณีศึกษาโนราพัน หอเพชร จังหวัดสุราษฎร์ธานี เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการในการพัฒนาองค์
ความรู้ที่เคยปรากฏอยู่แต่กลับเลือนหายไปมาเรื่อยๆ และพัฒนาขึ้นมาใหม่โดยผู้ศึกษาที่มีความรู้เรื่อง
โนราเป็นเบื้องต้นและต้องการอนุรักษ์และเผยแพร่วัฒนธรรมการแสดงโนราเพื่อตอบสนองผู้ที่ชื่นชอบ
โนราในปัจจุบัน

องค์ความรู้ทำสืบทอดทำของโนราพัน หอเพชร ซึ่งเป็นภาพทำรำและการอธิบายการทำรำแต่
ละท่าอย่างละเอียดชัดเจน เป็นองค์ความรู้ด้านเอกสารที่มีค่าสำหรับวารสารในยุคสมัย ๒๕๑๔ และ
เผยแพร่ในวารสารที่เกี่ยวข้องกับผู้ที่มีวิชาชีพครูได้ศึกษาค้นคว้าทั่วไป และโดยเฉพาะอย่างยิ่งการ
อธิบายทำรำเกี่ยวกับศิลปะการแสดงพื้นบ้านอาจารย์โกลม คิมทอง เป็นผู้ที่เขียนคำอธิบายทำรำโนรา
อย่างละเอียดเป็นคนแรกที่มีการตีพิมพ์เผยแพร่ในหนังสือวารสารโดยทั่วไป ซึ่งการเขียนอธิบาย
ทำรำดังกล่าวมีการพัฒนาการเรียนการสอนในสถาบันการศึกษาที่สอนเกี่ยวกับนาฏศิลป์และการ
แสดงพื้นบ้านในปัจจุบัน (๒๕๕๘) ทำรำสืบทอดทำของโนราพัน หอเพชรนั้น ผู้ศึกษาวิจัยได้นำมา
ประยุกต์ใช้จำนวน ๒ รูปแบบ

รูปแบบที่ ๑ สร้างเป็นกระบวนการรำเพลงโคและเพลงนาถ แต่มีทำรำโนราที่เกี่ยวข้องกับ
ทำรำของโนราพัน หอเพชร

รูปแบบที่ ๒ สร้างเป็นกระบวนการรำรูปแบบดั้งเดิมตามคำอธิบายและการศึกษาวิจัย
ภาคสนาม

การอนุรักษ์และสร้างสรรค์แบบดั้งเดิมอยู่ในการแสดงโนราที่เกิดขึ้นจากศึกษาวิจัยและ
ออกภาคสนามซึ่งผ่านกระบวนการกลั่นกรองและทดลองปฏิบัติพร้อมกับแสดงให้บุคคลทั่วไปใน
ชุมชนได้ชื่นชมความงามการสร้างนวัตกรรมเป็นการนำกระบวนการที่ได้อนุรักษ์และสร้างสรรค์
ขึ้นมา ๑ ชิ้น บันทึกเป็นวิดิทัศน์ทำรำพร้อมกับดนตรี นำวิดิทัศน์ดังกล่าวไปเผยแพร่และฝึกซ้อม
รูปแบบการแสดงคือการบรรเลงดนตรีและกระบวนการรำให้กับนักเรียนมหาวิทยาลัยราชภัฏ อำเภอมือง
จังหวัดสงขลา และนักเรียนโรงเรียนเดชะปัตตะนยะบานกุล อำเภอมือง จังหวัดปัตตานี เพื่อนำไป
เผยแพร่ในกิจกรรมต่างๆของโรงเรียน โดยใช้ผู้รำ ๔ คน นักดนตรี ๔ คน

สำหรับโรงเรียนสามัคคีอนุสรณ์ (เหนือคลอง) ตำบลบ้านส้อง อำเภอเวียงสระ จังหวัด สุราษฎร์ธานี และนิสิตสาขาศิลปการแสดง คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ จังหวัด สงขลา ฝึกซ้อมทำการแสดงตามระยะเวลาของโครงการวิจัย ซึ่งเป็นการต่อยอดทำรำโนราที่ สวยงามจากภาพและคำอธิบายมาสร้างเป็นกระบวนการรำให้เกิดเคลื่อนไหวทำรำที่สวยงามได้ซึ่ง เป็นการทดลองปฏิบัติเป็นครั้งแรก

การฝึกปฏิบัติและถ่ายทอดทำร่าดังกล่าวเป็นการสานเจตนารมณ์ที่สำคัญของอาจารย์ โกมล คีมทอง และโนราพัน หอเพชร ที่ต้องการให้โนราได้เผยแพร่ได้อย่างกว้างขวางมากยิ่งขึ้น ถึงแม้ว่าท่านจะเสียชีวิตไปแล้วหลังจากคณะโนราทุกคนที่ท่านนำมาแสดงที่กรุงเทพมหานครกลับ มาถึงจังหวัดสุราษฎร์ธานีเพียง ๑ ปี การพัฒนาการเรียนรู้โนราขั้นต่อไปคือ การนำนวัตกรรมที่ สร้างไว้ไปเผยแพร่และแนะนำให้กับมูลนิธิโกมล คีมทอง กรุงเทพมหานคร และสถาบันการศึกษา อื่นๆ ที่สนใจในการแสดงโนราได้ศึกษาและนำไปถ่ายทอดให้กับเยาวชนในโอกาสต่อไป

ข้อเสนอแนะ

๑. การจัดโครงการวิจัยโดยเฉพาะการลงพื้นที่ปฏิบัติการควรเพิ่มงบประมาณในการ ฝึกอบรมเชิงปฏิบัติให้มากขึ้นกว่าเดิมเพื่อที่จะให้การลงพื้นที่ที่มีความถี่มากยิ่งขึ้น ซึ่งทำให้ผู้ได้รับ การถ่ายทอดมีทักษะเกิดการทบทวนมีความชำนาญมากยิ่งขึ้น

๒. ควรจัดฝึกอบรมครูในพื้นที่ให้มีความรู้ ความเข้าใจ และมีทักษะในศิลปะการแสดง พื้นบ้านเบื้องต้น สามารถนำความรู้และทักษะไปใช้ในกิจกรรมทางกลุ่มสาระศิลปะและดนตรีของ โรงเรียนได้

๓. ควรสร้างกลุ่มเครือข่ายโรงเรียนใกล้เคียงให้มีความรู้เรื่องศิลปพื้นบ้านในอดีตและ ปัจจุบันของชุมชน เพื่อสร้างองค์ความรู้และภูมิปัญญาหรือปราชญ์ท้องถิ่นในการพัฒนาหลักสูตร ท้องถิ่นที่สามารถมาใช้กับชุมชนได้

๔. ควรร่วมมือกับมูลนิธิโกมล คีมทอง องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านส้อง อำเภอเวียงสระ จังหวัดสุราษฎร์ ในการจัดกิจกรรมระลึกถึงครูโกมล คีมทอง และโนราพัน หอเพชร ณ โรงเรียน เหมือนห้วยในเขา ซึ่งได้ปล่อยเป็นที่รกร้างมาสร้างกิจกรรมให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชน